

Fråga bl.a. om i vilken utsträckning en förälder som inte är vårdnadshavare har rätt att få del av information rörande barnets skolgång

Anmälan m.m.

I en anmälan till JO gjorde AA gällande att skolinspektören i Södertälje kommun BB brutit mot tystnadsplikten genom att lämna ut ett brev som hon skrivit i egenskap av mor och ensam vårdnadshavare. Genom ett beslut den 11 september 2001 (JO dnr 3242-2001) skrev JO av ärendet på grund av att anmälan var för allmänt hållen. I beslutet upplyste JO vidare att AA var oförhindrad att lämna in en ny anmälan med mer preciserade uppgifter.

I en ny skrivelse till JO (dnr 3853-2001) anmälde AA på nytt skolinspektören BB för brott mot sekretesslagen och anförde i huvudsak följande. I april 2001 fick hon ensam vårdnaden om sin dotter. Trots att dotterns far inte var vårdnadshavare krävde han av skolan att få delta i utvecklingssamtal och att få tillgång till all övrig information rörande dottern. Hon fick inget besked om dessa önskemål trots att skolan kände till att hon ensam hade vårdnaden. Skolledningen fick av grundskolesamordnaren CC och BB uppgift om att alla föräldrar oavsett vårdnad har lika rätt till information. Dotterns lärare blev ålagd att inbjuda fadern till utvecklingssamtal och informera om allt som rörde dottern. Inte heller detta fick hon besked om. På avslutningsdagen den 13 juni befann sig fadern i klassrummet och förde samtal med läraren. På förfrågan härom fick hon till svar att alla föräldrar skulle ha samma information och att hon skulle vända sig till skolledningen. Dottern visade senare en inbjudan till utvecklingssamtal med fadern. Denna inbjudan hade dottern fått ”bakom hennes rygg” av klassläraren. Efter kontakt med skolledningen blev hon lovad att inget skulle hända under sommarlovet. Dagen före midsommarafton fick hon en skrivelse från bitr. rektorn i skolan som underrättade henne om att fadern hade rätt till utvecklingssamtal och information rörande dottern. Hon skrev då den 11 juli 2001 till fyra befattningshavare vid utbildningskontoret i Södertälje kommun och redovisade de problem skolans handläggning av kontakterna med fadern fått för dottern. Ingen svarade på brevet. I mitten på augusti fick hon äntligen tag på skolinspektören. Hon fick inga klara besked om hur skolan skulle göra. Sedan fadern fått vetskap om brevet krävde han att få ta del av det. Skolinspektören lämnade därefter ut brevet utan att underrätta

henne härom. Hon fick sedan klart för sig att fadern låtit dottern läsa brevet. Skolinspektören ansåg sig inte ha gjort något fel utan hänvisade till offentlighetsprincipen.

Utredning

Utbildningsnämnden i Södertälje kommun anmodades att göra en utredning och yttra sig över vad som framförts i AA:s anmälan. Utbildningsnämnden återopade som remissvar ett av utbildningschefen DD upprättat yttrande med följande innehåll (åberopade bilagor här utelämnade, JO:s anm.).

1.

I början av juni månad 2001 kontaktade EE (barnets far, JO:s anm.) grundskolesamordnaren CC angående rätten att få information om dottern FF:s skolsituation. EE som inte är dottern FF:s vårdnadshavare önskade att få samma information från skolan som AA, FF:s vårdnadshavare. CC kontaktade skolans rektor GG för att diskutera ärendet.

CC hade tidigare i ett liknande ärende rådfrågat dåvarande stadsjuristen i Södertälje kommun, HH och fått besked att skolan kan inbjuda även den förälder som inte är tilldömd vårdnaden till utvecklingssamtal såvitt det inte kan bedömas vara menligt för barnet. CC gjorde därför tillsammans med skolinspektören BB bedömningen att EE:s begäran kunde tillgodoses.

2.

Skolledningen vid Brunnsängskolan inbjöd 2001-06-20 EE till utvecklingssamtal. Se bilaga 1.

3.

AA lämnade muntligt till skolinspektören BB samt i brev daterat 2001-07-11 till BB, grundskolesamordnaren CC, rektor GG samt biträdande rektorn JJ synpunkter angående skolans sätt att hantera ärendet. Se bilaga 2.

4.

Med anledning av ovanstående kontaktade skolinspektör BB stadsjuristen KK samt Skolverkets jurist LL för att klargöra om kommunen hade hanterat ärendet på ett felaktigt sätt samt för att rådgöra om ärendets fortsatta handläggning. Därvid gjordes bedömningen att endast AA som ensam vårdnadshavare kan få den information som ges vid ett utvecklingssamtal, men att EE kan få en begränsad information och FF:s studieresultat. Detta meddelades GG som omedelbart lät återkalla inbjudan till utvecklingssamtal med EE. Se bilaga 3.

5.

Med anledning av att inbjudan till utvecklingssamtal med EE återkallades bad EE om att få ta del av AA:s brev enligt bilaga 2.

6.

Stadsjuristen KK gjorde en sekretessbedömning av handlingen som därefter utlämnades till EE av skolinspektör BB.

7.

AA och EE informerades av skolinspektör BB om skolans informationsskyldighet angående dottern FF:s skolgång. Se bilaga 4 a och 4 b.

8.

Skolan har lämnat information till AA och EE enligt ovanstående.

AA kommenterade remissvaret.

I beslut den 7 maj 2003 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Utlämnandet av brevet

Sekretessen på skolans område regleras i bestämmelserna i 7 kap. 9 § sekretesslagen (1980:100). För uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog eller kurator gäller, enligt paragrafens första stycke, sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Här råder ett omvänt skaderekvisit vilket innebär presumtion för sekretess. Vidare gäller enligt paragrafens andra stycke sekretess dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilda personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Här gäller sekretessen med ett rakt skaderekvisit, dvs. med en presumtion för offentlighet. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

Det aktuella brevet har givits in till skolkontoret av AA och rör bl.a. dotterns skolgång. Brevet omfattas därmed av bestämmelserna om allmänna handlingar i tryckfrihetsförordningen (TF) och skall på begäran lämnas ut om hinder inte föreligger till följd av bestämmelse om sekretess. Den sekretessregel som kan komma i fråga här är bestämmelsen i 7 kap. 9 § andra stycket sekretesslagen. Av utredningen framgår att skolkontoret prövat om brevet omfattats av sekretess och därvid funnit att sekretess inte utgjort hinder mot ett utlämnande. Beslutet att lämna ut den efterfrågade handlingen är därmed grundat på ett ställningstagande från förvaltningens sida. JO tar regelmässigt inte upp sådana bedömningsfrågor till prövning. Vad AA i denna del anför förleder därför inget ytterligare uttalande eller någon annan åtgärd från min sida.

Rätten för förälder som inte är vårdnadshavare att delta i utvecklingssamtal m.m.

För att kunna utöva umgänge med ett barn är det viktigt att en förälder hålls informerad om frågor som rör barnets förhållanden. Den förälder som inte är vårdnadshavare bör inte framstå som en utomstående person utan som en person som kan leva med i barnets vardag så att barnet på ett naturligt sätt kan vända sig också till den föräldern i olika frågor. I 6 kap. 15 § första stycket föräldrabalken stadgas därför att vårdnadshavaren som regel till umgängesföräldern skall lämna sådana upplysningar rörande barnet som kan främja umgänget. Hit hör uppgifter om barnets skolgång m.m. (prop. 1990/91:8 s. 63 f.).

När det gäller barnets skolgång har dessutom skolan en skyldighet att informera föräldrarna om elevernas studier och utveckling. I 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet anges bl.a. att läraren skall samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. I läroplanen anges vidare att rektor har ansvaret för att formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ. De angivna avsnitten ur läroplanen (2.4 och 2.8) avser båda föräldrarna, oavsett om det är båda eller endast en av dem som har den rättsliga vårdnaden om barnet. Bestämmelserna om samverkan kan dock komma i konflikt med reglerna i föräldrabalken om vårdnadshavarens bestämmanderätt, t.ex. i de fall där en vårdnadshavare motsätter sig att den förälder som inte har vårdnaden träffar barnet i skolan (se bl.a. JO:s beslut den 12 februari 1998; dnr 20-1997).

Av den i remissvaret återopade skrivelsen från den 20 juni 2001, vari skolledningen genom biträdande rektor JJ inbjöd EE till utvecklingssamtal, framgår bl.a. att EE tidigare inbjödits till ett utvecklingssamtal som skulle äga rum den 15 juni 2001. Detta möte kom emellertid aldrig till stånd till följd av att inbjudan till såväl EE som FF kom för sent och att AA inte blev underrättad om mötet i god tid. Vidare framgår av skrivelsen att EE skulle få all information kring FF:s skolgång och inbjudan till utvecklingssamtal, föräldramöten och andra evenemang som bl.a. skolavslutningar. Slutligen framgår av skrivelsen att skolan föreslog två nya tider i samband med skolstarten i augusti för ett utvecklingssamtal med EE och FF. Detta möte inställdes genom skrivelse den 13 augusti 2001 från JJ till bl.a. AA och EE.

Av utredningen framgår inte närmare vilka kontakter som förekommit mellan skolan och AA i anledning av att EE i början av juni 2001 framförde önskemål till skolan om att få information om dotterns skolgång. Enligt anmälan reste AA i vart fall den 13 juni 2001, då EE kom till skolavslutningen, invändningar mot EE:s närvaro i skolan men fick då endast beskedet att vända sig till skolledningen. Av anmälan framgår inte när AA vände sig till skolledningen. Saken har inte heller närmare berörts i remissvaret till JO.

En skola kan inte mot vårdnadshavarens vilja låta en umgängesförälder delta i ett utvecklingssamtal med barnet. Av remissvaret framgår att skolledningen tidigare sett sig oförhindrad att låta den förälder som inte är vårdnadshavare delta i utvecklingssamtal såvitt det inte bedöms vara menligt för barnet. Vid en sådan bedömning har vårdnadshavarens inställning självfallet betydelse. Av remissvaret kan emellertid inte utläsas att skolledningen, innan inbjudan skickades till EE, efterhörde om AA hade några invändningar. Detta borde givetvis ha skett. Med hänsyn till att inbjudan återtog efter det att AA klargjort sin inställning i brevet av den 11 juli 2001 låter jag det bero med den kritik som ligger i detta uttalande.

Besvarandet av AA:s brev

AA har även klagat över att ingen på utbildningskontoret besvarade hennes brev av den 11 juli 2001.

I en skrivelse den 13 augusti 2001, ställd till bl.a. AA och EE, underrättade JJ med hänvisning till AA:s brev mottagarna om att skolan återkallade erbjudandet om utvecklingssamtal samt direktinformation till EE i avvaktan på ett korrekt besked från kommunens jurist. I ett e-meddelande, som enligt remissvaret till JO därefter sänts till AA, har BB lämnat besked i olika frågor rörande bl.a. sekretess och information till den förälder som inte är vårdnadshavare. Enligt e-meddelandet erbjöd sig BB också att i telefon vidare diskutera de aktuella frågorna. Handläggningen får därmed anses uppfylla det i förvaltningslagen (1986:223) uppställda kravet på uppgifts- och serviceskyldighet och föranleder därför inget vidare uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.